

Nut of Nuts?

'Waartoe zijn wij op aarde?' In de nieuwe Catechismus werd deze vraag beantwoord met: 'Wij zijn op aarde om God te dienen en daardoor hier en in het hiernamaals gelukkig te zijn.' Zo eenvoudig ligt het voor ons economen niet. Wat is het nut van wat we doen? De schrijver en hoogleraar economie Joop Klant schrijft hierover in zijn *Spelregels voor Economen*: "Wie naar de zin vraagt, krijgt van de Zenmeester een klap." Was het maar zo eenvoudig.

Wetenschap kost geld. Een econoom zal willen weten of de kosten van wetenschap opwegen tegen de baten ervan. Wat zijn de maatschappelijke opbrengsten van economisch onderzoek? Als rechtgeaard econoom begreep Joop Klant dat ook. Het bovenstaande citaat uit *Spelregels voor Economen* vervolgt aldus: "Als het dan toch moet, kan hij wijzen op zijn maatschappelijk nut. Het publiek en de economen zelf hebben er belang bij te weten wat men aan een economische theorie heeft." Edward Lazear heeft het maatschappelijk nut van economische wetenschap wel eens trachten te kwantificeren. Hij baseerde zich daarbij op de kosten van de productie van een wetenschappelijk artikel. Een goede Nederlandse onderzoeker met een voltijdaanstelling aan een economische faculteit besteedt de helft van zijn werktijd aan onderzoek. Uit de ESB-economentop 40 van 2006 blijkt dat de veertig meest productieve economen tussen 2000 en 2004 gezamenlijk 780 wetenschappelijke artikelen schreven. Dit is bijna vier artikelen per persoon per jaar. Bij gemiddelde loonkosten van 100.000 euro bedragen de productiekosten van een wetenschappelijk artikel minimaal 12.500 euro. De totale jaarlijkse productiekosten van de artikelen van de economentop-40 zijn dan bijna twee miljoen euro. Dit is 0,0004 procent van het bbp. Als de publicaties in de economentop-40 tot aanpassing van het beleid en daarmee tot een toename van het bbp van tenminste 0,0004 procent heeft geleid, dan valt de kosten-batenverhouding positief uit.

Echter, daarvoor moeten de inzichten van deze publicaties wel ondernemers en beleidsmakers bereiken. Maar managers en politici lezen in de regel geen internationale wetenschappelijke tijdschriften. Kennis moet worden overgedragen aan de maatschappij om nut te hebben. Deze kennisvalorisatie schiet tekort, zo is de indruk. Van de veertig economen op de ESB-lijst zijn er maar weinigen die zich ook met het maatschappelijke debat bemoeien, artikelen voor ESB schrijven of te vinden zijn op de opiniepagina's van de grote kranten. Dit is vreemd. Maatschappelijk relevant onderzoek dient hoge wetenschappelijke kwaliteit te hebben. Beleidsadviezen

gebaseerd op slecht onderzoek is funest. Toch laten veel wetenschappelijke toppers de praktijk links liggen. Er gaan stemmen op om niet alleen de wetenschappelijke kwaliteit maar ook de maatschappelijke kwaliteit van onderzoek te beoordelen. De KNAW, de VSNU, NWO, OCW, COS, QANU en de HBO-raad hebben zich verenigd in de groep 'ERIC' om de vraag naar het meten van de maatschappelijke waarde van wetenschappelijk onderzoek te beantwoorden. Na de zomer zullen er voorstellen worden gedaan om het SEP (Standaard Evaluatie Protocol) voor onderzoek aan te passen. Als voorzitter van ERIC ben ik nauw bij deze ontwikkelingen betrokken. Eenvoudig is de kwestie niet. Hoe moet de maatschappelijke relevantie van onderzoek worden gemeten: het aantal artikelen in ESB, de invloed op het beleid van het kabinet, het aantal optredens op tv? Zijn twee ESB's straks evenveel waard als één artikel in de *American Economic Review*? Kunnen wetenschappelijke wanpresteerders zich straks verschuilen achter hun frequente mediaoptredens? De medische wetenschappen bieden een voorbeeld hoe de maatschappelijke impact van onderzoek kan worden gemeten. In 2002 heeft de Commissie Geneeskunde van de KNAW een advies uitgebracht over de 'Societal Impact of Applied Health Research'. In dit advies wordt ervan uitgegaan dat de resultaten van wetenschap in drie domeinen hun neerslag vinden: cultuur, welvaart en welzijn. Bij cultuur gaat het onder andere om lekenpublicaties, media-aandacht en webpublicaties; de impact op welvaart is via octrooien, producten, diensten; de kennisproducten die welzijn beïnvloeden zijn publicaties in vaktijdschriften, ontwikkelde medische richtlijnen en producten en diensten. De maatschappelijke relevantie van het onderzoek op deze drie domeinen kan worden gemeten door het aantal citaties in vaktijdschriften en lekenpublicaties, de opbrengsten uit patenten en het gebruik van kennisproducten door het publiek. In het rapport van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid over de valorisatie van gamma-onderzoek – getiteld Alfa en Gamma Stralen – wordt terecht opgemerkt dat maatschappelijke kennisoverdracht een steeds belangrijkere taak wordt voor publieke onderzoeksinstituten. Het meten van de maatschappelijke relevantie van onderzoek is daarom toe te juichen. Echter, aandacht voor maatschappelijke relevantie moet niet ten koste gaan van het belang dat wordt gehecht aan wetenschappelijke kwaliteit en relevantie. Mijns inziens zou elke onderzoeker aan een wetenschappelijke basiskwaliteit moeten voldoen voordat zij/hij aan het maatschappelijk debat deelneemt. Dit is niet alleen goed voor de wetenschap maar ook voor de kwaliteit van de maatschappelijke inbreng van onderzoekers. Idealiter dient kwalitatief goed wetenschappelijk onderzoek maatschappelijke meerwaarde te hebben. Economen zijn immers op aarde om de wetenschap te dienen en de wereld ietsje beter, de welvaart groter en de burgers ietsje gelukkiger te maken.